

Intézményi és országos mérések I. (elnök: Nahalka István)

T-10

**TESZTPONTSZÁMOKON ALAPULÓ PEDAGÓGIAI HOZZÁADOTT ÉRTÉK
SZÁMÍTÁSA ÉS AZ ALKALMAZÁSÁVAL KAPCSOLATOS PROBLÉMÁK
KIKÜSZÖBÖLÉSE**

Nahalka István

Eötvös Loránd Tudományegyetem

Kulcsszavak: pedagógiai hozzáadott érték; esélyegyenlőtlenség; regresszió az átlaghoz

A pedagógiai hozzáadott érték (PHÉ) többféleképpen értelmezett fogalom. A kvantitatív mutatók meghatározását igénylő eljárások (Bárdosi, 2015; Papp, 2011) között különleges helyet foglal el a PHÉ számításának az a módja, amely pusztán két egymást követő, azonos skálán elhelyezkedő tesztpontszám különbségének tekinti a PHÉ-t. E módszer választását nem az egyszerűség motiválja. Az iskola esélyegyenlőtlenségeket nemcsak elviselő, hanem egyenesen kialakító szerepével kapcsolatos elgondolások a nagyon egyszerű PHÉ-számítás mély elvi alapját jelentik (Acedo et al., 2009; Björklund et al., 2004). Amennyiben a kutatók vagy a gyakorlatban a számítások eredményeit felhasználók a PHÉ-t az időben első teszteredmény függvényében vizsgálják, akkor számolniuk kell egy statisztikai műtermék hatásával, ez a regresszió az átlaghoz jelensége. E jelenség okozza, hogy a PHÉ és a korábbi teszteredmény közötti lineáris korreláció számítása semmit nem árul el a jobb és a gyengébb teljesítményekkel rendelkezők közötti különbségek változásáról. A probléma jelentős enyhítésére az előadás két új, az előadó által kialakított módszert mutat be. Az egyik szimuláción alapszik, a másik a látens teszteredmények közötti korrelációk mérési hibákat figyelembe vevő, valószínűség-számítási alapon kialakított, eddigieknél jobb becslésén. A módszerek alkalmazása önálló empirikus kutatás keretei között meg is történt. A kutatás alapvető kérdései: az Országos kompetenciamérés 2010 és 2017 közötti eredményei alátámasztják-e a következő két állítást: (1) 6. és 8., valamint 8. és 10. évfolyamok között a jobb és a gyengébb tanulók közötti különbségek növekednek matematikai eszköztudásuk és szövegértésük OKM-ben mért fejlettségét tekintve, (2) kimutatható-e, hogy a szociális értelemben hátrányos helyzetű tanulók „kevesebbet kapnak az iskolától”, vagyis PHÉ-jük átlagosan kisebb, mint jobb társadalmi helyzetben lévő társaiké. Az OKM tanulói adataival (ezek csak 2017-ig állnak a kutatók rendelkezésére) elvégzett vizsgálatok eredménye szerint az (1) feltevés nem igazolható, a különbségek inkább csökkennek (akkor is, ha nagyrészt kiküszöböljük az átlaghoz való regresszió hatását), míg a (2) állítás alátámasztható. A kapott eredmény úgy is interpretálható, hogy a magyar oktatási rendszer képes a szociális helyzettel nem összefüggő nagy különbségek csökkentésére, ugyanakkor diszkriminatív módon a szociális helyzetüket tekintve eltérő helyzetű tanulók közötti különbségeket növeli. E kutatás módszertani eredményei további, PHÉ-vel összefüggő alkalmazott és alapvető kutatásokban, míg az esélyegyenlőtlenségek alakulására vonatkozó eredmények a pedagógusképzésben, az oktatásirányításban és az oktatáspolitikai döntések meghozatala során alkalmazhatók.